

HUTNICTWO ŻELAZA I STALI	NORMA BRANŻOWA	BN-65/0601-02
	Próba iskrowa stali. Wykonanie próby. Urządzenie punktu kontroli iskrowej.	Zamiast RN-53/MH/ H-604
		Gr. katalogowa III 109

I. WSTĘP

1.1. Przedmiot normy. Przedmiotem normy jest sposób wykonywania próby iskrowej, jako metody orientacyjnego określenia gatunku stali.

1.2. Cel próby. Próbę stosuje się jako :

- a/ kontrolną, dla bieżącego sprawdzenia, czy znajdujące się w produkcji wyroby i półwyroby wykonane są z przepisanego gatunku stali,
- b/ informacyjną, dla doraźnego ustalenia, z jakiego gatunku stali wykonany jest badany przedmiot.

1.3. Zasada próby. Próba iskrowa opiera się na zależności pomiędzy składem chemicznym stali a barwą i postacią iskier, powstających przy szlifowaniu /iskrzeniu/ materiałów stalowych suchą tarczą ścierną. Na podstawie obserwacji snopa iskier i zjawisk w nim występujących, określa się jakościowo przybliżony skład chemiczny stali, a w pewnych przypadkach również przybliżone zawartości niektórych składników.

Rozpoznawanie odbywa się przy pomocy wzorców naturalnych /p.3./, których iskry porównuje się z iskrami badanej stali. Orzekanie bez posługiwania się wzorcami jest znacznie trudniejsze lecz możliwe.

Próbę wykonuje się w pomieszczeniu zaciemnionym.

1.4. Zakres stosowania próby. Próba może być stosowana do wszystkich gatunków stali, bez względu na stopień przeróbki plastycznej.

INSTYTUT METALURGII ŻELAZA

Ustanowiona przez Dyrektora Zjednoczenia Hutnictwa Żelaza i Stali zarządzeniem Nr 51/65 z dnia 22.IX.65 jako norma obowiązująca w zakresie metod badań od dnia 1.I.66 r.

2. PRZYGOTOWANIE PRÓBY. URZADZENIA DO WYKONYWANIA PRÓBY.

2.1. Próbki. Próbę iskrową wykonuje się na samym przedmiocie badanym. Osobnych próbek nie pobiera się.

2.2. Urządzenia do wykonywania próby iskrowej.

2.2.1. Organizacja kontroli iskrowej. Badania iskrowe przeprowadza się w punktach kontroli iskrowej, których ilość zależy od charakteru zakładów przemysłowych, składów stali lub zbiornic żelaza.

W hutach stali jakościowych zaleca się zorganizowanie punktów iskrowych we wszystkich Oddziałach produkcyjnych i magazynie wysyłkowym stali.

W hutach stali ilościowych i zakładach przetwórczych zaleca się urządzenie punktu iskrowego w magazynie stali, a w razie potrzeby w niektórych oddziałach produkcyjnych.

2.2.2. Punkt kontroli iskrowej.

2.2.2.1. Urządzenie punktu kontroli iskrowej powinno być dostosowane do charakteru produkcji oddziału, w którym punkt iskrowy się znajduje ; iskrzenie drobnych odkuś wymaga innych urządzeń /szlifierka stała/, niż iskrzenie grubych prętów /szlifierka ręczna, koźły do układania prętów, pomoc suwnicy./

Ponieważ iskrzenie musi się odbywać w miejscu zaciemnionym, przede wszystkim punkt iskrowy zaleca się przeznaczyć osobne, odpowiednie pomieszczenie zaopatrzone w zasłony.

2.2.2.2. Typowe wyposażenie punktu kontroli iskrowej obejmuje :

a/ komplet wzorców opisany w p.3.,

b/ szlifierkę stałą /o mocy około 1 KM/, do badania lżejszych przedmiotów i odegiąg pyłu szlifierskiego przy szlifierce /nie za silny, aby nie wciągał snopa iskier/,

c/ szlifierkę ręczną, /o mocy 1/2 KM/, dla badania ciężkich przedmiotów,

d/ zapas tarcz ściernych pozwalający na stałą pracę tym samym gatunkiem tarcz. Tarcze powinny być średniej twardości a ich ziarnistość i materiał tak dobrane, aby odrywanie cząstek stalowych i ich rozżarzanie następowało łatwo i jednostajnie.

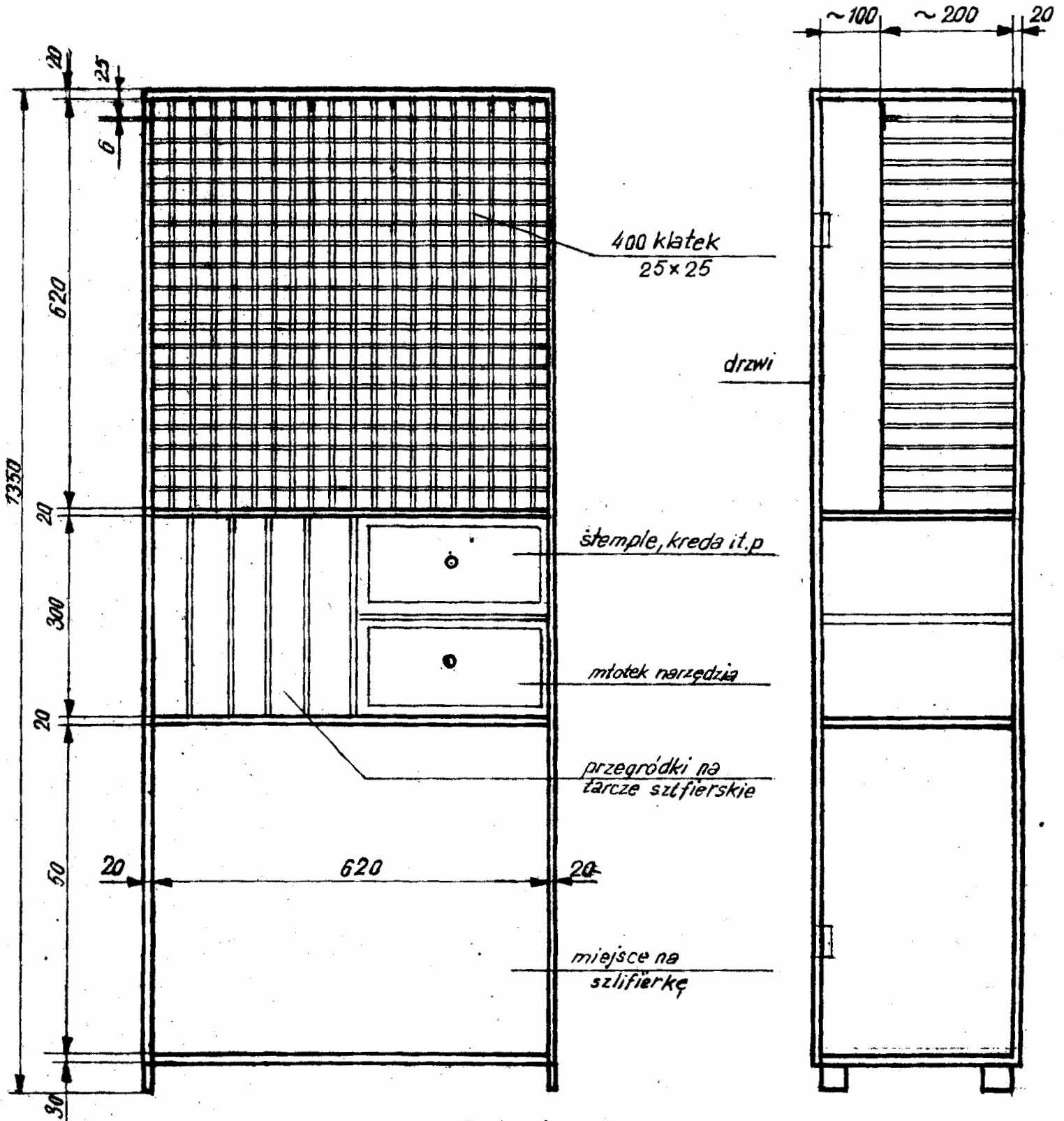
Najodpowiedniejsze są tarcze średniotwarde z elektrokorundu szlachetnego NSA a /EA 200 x 20 x 32/ o szybkości obwodowej szlifowania około 20 m/sek nie mniej jednak niż 15 m/sek.

e/ szafkę na wzorce, tarcze, narzędzia pomocnicze i szlifierkę ręczną, której przykład podaje rysunek 1, Ilość przegródek na wzorce zależy od potrzeby. Szafka na rysunku 1 obłożona jest na pełny komplet wzorców, potrzebnych w hutach stali jakościowych. Szafka powinna mieć drzwiczki zamykane na klucz. Na wewnętrznej stronie drzwiczek należy umieścić spis wzorców zestawionych na podstawie świadectw /p.3.3./, znajdujących się w szafce, Wzorce układa się na tych samych miejscach według kolejności podanej w spisie.

2.2.2.3. Obsługa punktu kontroli iskrowej. Obsługę punktu kontroli stanowią wykwalifikowani kontrolerzy, wyszkoleni na kursie iskrowym. Każdy kontroler posiada swój znacznik rozpoznawczy, którym cechuje sprawdzone przez siebie przedmioty.

2.3. Kontrola urządzenia polega na sprawdzeniu :

- a/ staranności przechowywania wzorców, a w szczególności, czy znaki na nich są na tyle wyraźne i łatwo czytelne, aby uniemożliwić omyłki,
- b/ czystość tarcz ściernych, które powinny być niezatarte cząsteczkami szlifowanego materiału,
- c/ działania szlifierek i zgodności ich stanu z przepisami bezpieczeństwa pracy. Dopuszczalne zużycie tarczy szlifierskiej /zmniejszenie średnicy/ ograniczone jest min. szybkością obwodową 15 m/sek.

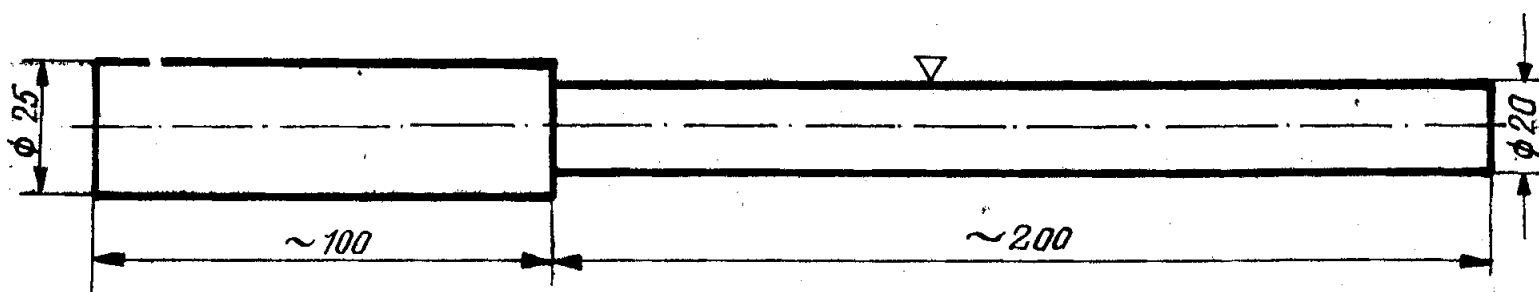
Rys. 1

Wzór szafki dla punktu iskrowego

3. WZORCE ISKROWE

3.1. Wymagania jakościowe. Wzorce iskrowe stanowią odcinki prętów z wytopów o składzie chemicznym odpowiadającym przeciętnej analizie danego gatunku stali bez segregacji oraz bez odwęglenia powierzchniowego. Wzorce powinny być wykonane ze stali w stanie wyżarzonym /zmiękczoneym/.

3.2. Wymiary wzorców. Zaleca się nadawać wzorcom kształt prętów okrągłych o wymiarach zgodnych z podanymi na rysunku 2.

Rys. 2. Zalecany wzorzec iskrowy

3.3. Wykonanie wzorców. Wzorce iskrowe powinny być wykonane przez zakład zapewniający spełnienie wymagań wymienionych w p. 3.1. Każdy pręt, z którego wykonuje się wzorzec, powinien być poddany kontrolnej analizie chemicznej, badaniu metalograficznemu oraz pomiarowi twardości.

Zakład wykonujący wzorce wydaje ich świadectwo zawierające :

- a/ znak serii wzorca,
- b/ dokładny skład chemiczny wzorca,
- c/ numer wytopu i pochodzenia materiału,
- d/ twardość wzorca,
- e/ datę wykonania wzorca

3.4. Cechowanie wzorców. Wzorce cechuje się, umieszczając na obojczykowej powierzchni od strony rękojeści :

a/ znak iskrowy /gwiazda czteroramienna/,

b/ znak stali

c/ znak serii wzorca.

Rys. 3. Przykład znakowania wzorca
Wysokość znaków nie mniejsza niż 4 mm.

3.5. Przechowywanie wzorców. Wzorce powinny być używane wyłącznie do iskrzenia, należy je przechowywać pod zamknięciem, utrzymując w porządku i czystości.

4. WYKONANIE PRÓBY

4.1. Sposób przeprowadzenia próby. Przed próbą zeszlifować dostatecznie grubą warstwę materiału dla usunięcia odwęglania w miejscu poddawany iskrzeniu.

Wykonując próbę jako kontrolną, iskrzyć sprawdzane przedmioty na przemian z wzorcem właściwego gatunku stali. Na podstawie porównania wyglądu iskier dzielić badane przedmioty na należące i nienależące do przepisane gatunku stali.

Wykonując próbę jako informacyjną, należy przeiskrzyć badany przedmiot i kierując się charakterystycznymi cechami snopa iskier, ocenić

wstępnie grupę wchodzących w rachubę gatunków. Droga kolejnego iskrzenia wzorców należących do tej grupy, dobrać z pólród nich najbardziej odpowiadający wzorzec lub wzorce i na tej podstawie ustalić gatunek stali, lub przybliżone zawartości składników. W razie braku wzorców orzekać na podstawie doświadczenia i pamięci wzrokowej.

4.2. Kontrola wyników. W razie jakiegokolwiek wątpliwości wyniki badania powinny być skontrolowane innymi metodami.

5. DOKŁADNOŚĆ METODY

Dokładność wyników zależy od indywidualnych zdolności oceny kontrolera iskrowego i wyćwiozenia jego oka.

Zbyt duże różnice w twardości materiału badanego i wzorca /np. stan hartowany/, powodują różną gęstość i natężenie obu porównanych snopów, iskier, dzięki temu, że odrywanie cząsteczek przy szlifowaniu wzorca i materiału zachodzi w odmiennych warunkach.

Również niedostateczna czystość tarcz szlifierskich, na których pozostały cząsteczki poprzednio iskrzonego materiału może wpływać na niedokładność badania a także słabe wyszkolenie lub niedostateczną wprawę kontrolera.

K O N I E C